

Posudek diplomové práce Bc. Johany Miriam Vorlové

Teologie queer osvobození, cesta víry a přijetí queer duchovních

Autorka práce, Johana Miriam Vorlová, se ve své diplomové práci věnuje aktuálnímu tématu queer duchovních – a obecně queer osob –, které reflektuje zejména z hlediska queer teologie. Tomuto teologickému proudu dosud nebyla v našem prostředí věnována větší pozornost a v tomto smyslu jde o práci průkopnickou.

V první, teoretické části Vorlová queer teologii představuje a vychází při tom zejména z práce Patricka S. Chenga *Radical Love: An Introduction to Queer Theology*. Mezi další zdroje, z nich vychází, patří například dosud nevydaná *Teologická antropologie* Petra Galluse nebo díla June Dawson a Judith Butler. O queer teologii píše autorka zasvěceně a s vnitřním porozuměním. Uvádí ji také do souvislosti s latinskoamerickou teologií osvobození, v níž spatřuje její kořeny. Tím čtenářům poskytuje širší perspektivu na problematiku, kterou se zabývá, a správně poukazuje na stejný důraz obou teologických směrů, kterým je osvobození utlačovaných. I v případě teologie osvobození autorka prokazuje porozumění příslušné tematice a schopnost tento proud stručně a přesvědčivě představit.

Po historicko-teologickém oddílu o teologii osvobození Vorlová seznamuje čtenáře s jednou z hlavních představitelk queer teologie Marcellou Althaus-Reid. Tento úsek organicky navazuje na předchozí část – autorka diplomové práce si totiž všímá toho, že Althaus-Reid kriticky poukazuje na manko latinskoamerické teologie osvobození, totiž fakt, že se tato teologie zaměřila na situaci chudých, ale do velké míry přehlížela to, s čím se musejí potýkat queer osoby.

Dalším uceleným blokem diplomové práce jsou témata, která jsou zásadní pro pozdější výzkumnou část: lidské představy o Bohu („obraz Boží“) a jejich konstruktivní i destruktivní potenciál; identita člověka; důležitost tělesnosti v antropologii a její přehlížení, či dokonce ocerňování v křesťanské tradici; nepřijetí a necitlivost, na něž narážejí queer osoby. V těchto oddílech autorka dobře využívá teologickou i další literaturu a zároveň přináší vlastní pohledy – upozorňuje například na nevhodnost užívání termínu „stejnopohlavní“ („Pokud bychom chtěli vyjádřit, že queer lidi vnímáme jako bytosti, které mohou naplňovat neméně hluboký citový potenciál vztahů, bylo by ku prospěchu nepoužívat pojmy jako stejnopohlavní vyzdvihující pojem *pohlaví*“ /s. 47/).

Přes veškeré klady těchto teoretických částí se zde vyskytují některé problémy. Autorka například nevhodně hovoří o teologii osvobození jako o „teologické disciplíně“ (s. 20); píše, že se proti sobě vymezuje teologie osvobození a politická teologie, ale informace působí na příslušném místě diplomové práce příliš zkratkovitě, protože toto téma nerozvádí tak, aby do textu zapadlo (s. 21). Nejzávažnějším problémem je to, že některé věty jsou konstruovány neobratně, což znesnadňuje, a někdy dokonce znemožňuje pochopení textu (např. „Kdo je nečlověkem slovy jihoamerického teologa Gutiérreze víme,

ale nestává se utlačovaným a např. v zemích, jako je Maďarsko a Polsko, systematicky a zcela legálně připravován o své lidství s naléhavou otázkou, zdali je člověk právě queer jedinec?“ /s. 21/; „Dokonce se hovořilo o feministické teologii ve spojitosti problematiky privilegovaných bílých žen Evropy, tudíž se feministická teologie osvobození v Latinské Americe odehrávala pouze komunitním způsobem, který umocňoval teologii osvobození, nikoliv individualisticky.“ /s. 25/; „Pokud se má tato pastýřská představa Hospodina vyrovnat s rolí Boha jako soudce – interpretuje ji ve světle Boha, který zjednává člověku právo“ /s. 31/). Jindy je převzat citát, který – bez patřičné úpravy nebo vysvětlení – odkazuje na něco, co čtenáři zůstává utajeno („Teologie osvobození naproti tomu obnovuje funkci hermeneutického kruhu“ /s. 20/ – není jasné, co zde tvoří protipól teologie osvobození). Kromě těchto problémů se zde vyskytují i některé rušivé prvky – příkladem je uvádění jména teologa Patricka S. Chenga. Vhodné by bylo nejprve uvést celé jméno, případně doplněné určením odbornosti („Teolog Patrick S. Cheng píše...“), a dále již používat pouze příjmení. Namísto toho autorka opakovaně píše „teolog Cheng“ a při první zmínce pouze „autor Cheng“ (celé autorovo jméno se čtenář dozví až později). Tato nesystematičnost a nadbytečná repetitivnost („teolog“) se týká i dalších jmen.

V druhé polovině diplomové práce Vorlová podrobně popisuje přístup, který zvolila pro výzkumnou část. Jde o kvalitativní výzkum, v němž pracuje s interpretativní fenomenologickou analýzou s prvky analýzy narativní. Tento oddíl prozrazuje poctivý přístup autorky k úkolu, který si stanovila. Je zřejmé, že k rozhovorům s respondenty a respondentkou nepřistupovala metodologicky naivně, ale pečlivě zvažovala, jaká metoda bude v tomto případě nejvhodnější. O poctivosti autorky svědčí i to, že metodologii konzultovala s odborníkem. I k této části diplomové práce je však bohužel třeba směřovat výtku, že jsou některé věty neobratné (např: „Z těchto výzkumných poznámek je patrné, že vstup do rozhovoru byl co do rozpoložení respondenta ideální – je zmíněn přívětivý úsměv, co do podmínek méně ideální. ... nevlídná teplota kostelní fary nepůsobila negativní vliv na snahu rozhovor redukovat ...“ /s. 61/).

V následující části druhé poloviny diplomové práce se autorka věnuje převážně rozhovorům, které vedla se svými dvěma respondenty a respondentkou. Podle mého názoru patří tento oddíl k nejzajímavějším částem textu, problém však spočívá v tom, že autorka tyto rozhovory – v rozporu s tím, co avizuje – příliš neinterpretuje; spíše shrnuje či opakuje to, co zaznělo v příslušných odpovědích. Ve značném nepoměru k rozsahu práce je pak krátký závěr (necelá stránka), který autorka mohla – a podle mého soudu i měla – využít k propojení teoretické části a toho, co se dozvěděla ve výzkumných rozhovorech, a i k vlastnímu, shrnujícímu pohledu.

Součástí diplomové práce jsou přílohy – modlitby a písně s osvobodivým potenciálem, jež mohou promlouvat do obtížné situace queer osob (autorka tyto texty zdařile komentuje), a přepis rozhovorů.

Celkové hodnocení práce:

Autorka v diplomové práci prokázala schopnost samostatně pracovat s teologickou literaturou a obohatit zpracovávané téma o vlastní pohledy. Z diplomové práce je zřejmé velké nasazení autorky a skutečný zájem o problematiku, které se věnovala. Text přináší mnoho důležitých podnětů; za zvláště hodnotné pokládám zprostředkování zkušeností queer duchovních.

Přes všechny klady existují v práci obsahově problematická a „nedotažená“ místa (např. krátký závěr, nedostatečná interpretace rozhovorů, některé formulace nejsou příliš šťastné, což negativně ovlivňuje pochopení textu). Je také škoda, že autorka nevěnovala větší pozornost formální stránce textu. Nejde pouze o chybnou nebo „kostrbatou“ konstrukci některých vět, ale také o odsazování odstavců (někdy s mezerou, jindy bez ní, na některých místech je zase text bez jakéhokoli členění), nevhodné odkazování v poznámkách pod čarou (autorka vždy cituje znovu celý údaj i s ISBN a nadto při uvádění stránek nevhodně píše čárku za tečkou), a některé další nedostatky (např. „ke dvoum hodinám“ /s. 57/; „Řeháček ad. uvádí, že „Dobrá IPA studie zprostředkovává čtenáři vyprávění ze dvou perspektiv: témat/respondenstů“ /s. 63/).

Po zvážení silných i slabších stránek diplomové práce navrhuji hodnocení **C**. Při obhajobě by mohla autorka zodpovědět otázku, v čem spočívá nesoulad mezi politickou teologií a teologií osvobození.

Mgr. Jan Zámečník, Ph.D.

V Břeclavi 10. 5. 2024